

Balkenende, held van onze natie?

Skander Mabrouk

De laatste tijd heeft Jan Peter Balkenende het in de media zwaar te verduren; hij zou de afgelopen jaren slecht leiderschap gegeven hebben en al zijn kabinetten de afgrond in hebben geholpen, om nog maar niet te spreken over de kritiek op zijn beleid. Het lijkt soms een raadsel waarom hij acht jaar lang onze premier heeft kunnen zijn en elke keer weer de steun van het volk kreeg. Toch was juist Balkenende precies de persoon waar Nederland om vroeg in het roerige politieke klimaat van de afgelopen jaren.

In de onvrede na de 'puinhopen van Paars' probeerde het CDA een greep naar de macht te doen. De partij had geleerd van de verkiezingsnederlaag van 1994 en wilde een leiderschapscrisis voorkomen. Daarom koos men voor een stabiele compromisfiguur, Balkenende, als lijsttrekker. Hij werd alom geridiculiseerd in de media vanwege zijn gelijkenis met Harry Potter en zijn hippe Playmobil-kapsel, maar bleek voor kiezers die het regeringsbeleid zat waren een ideaal alternatief te zijn voor de nogal radicale Fortuyn en sleepte veel stemmen binnen.

Na de val van het kabinet-Balkenende I was het politieke klimaat in Nederland onrustig. Er was veel te doen rondom immigratie en spanningen tussen de islamitische en Nederlandse cultuur, en met zijn roep om het herstel van traditionele normen en waarden speelde Balkenende hier handig op in zonder controversieel terrein te betreden. In 2006 was Balkenende door zijn betrouwbare en verzoenende imago dé keus voor mensen die de toenemende polarisatie maar niets vonden en wederom won het CDA de verkiezingen.

Uit nadere analyse van de standpunten van Balkenende blijkt een gebrek aan enige inhoud. Ondanks dat zijn retoriek doorspekt is van

vage termen als 'verantwoordelijkheid' en 'rentmeesterschap', zijn de concrete ideeën van de voormalig premier onduidelijk en blijft zijn beleidsvisie beperkt tot slappe compromissen, zeker op sociaal-economisch terrein; gepolder ten top. Het lijkt erop dat hij niemand voor het hoofd wil stoten om zo het brede maatschappelijk middenveld aan te kunnen spreken, wat vanuit electoraal oogpunt heel verstandig is. De 'neutrale' politieke positie van Balkenende heeft dus zeker een rol gespeeld bij zijn succes bij verkiezingen.

Een andere verklaring voor het succes van 'JP de MP' moet misschien gezocht worden in zijn uitstraling. Volgens Max Weber kan een leider traditioneel, charismatisch of legaal-rationeel gezag hebben. Het lijkt mij dat Balkenende een typisch voorbeeld is van iemand met charismatisch gezag, gedefinieerd als de toewijding aan het karakter van een leider. Uit een peiling bleek namelijk dat 71% van de Nederlanders Balkenende 'betrouwbaar' en 70% hem 'sympathiek' vindt en dat terwijl de Belgische minister De Gucht hem ooit omschreef als als "een mix van Harry Potter en brave stiefburgerlijkheid, een man in wie ik geen spootje charisma kan ontwaren"! Het electoraat van het CDA is geconcentreerd op het platteland en

de partij heeft altijd een grote aanhang gehad onder boeren. Balkenendes eenvoudige achtergrond in een dorpje in Zeeland heeft dit alleen maar versterkt. Ook voor confessionelen werd het CDA weer een serieuze optie; Balkenende heeft een gereformeerde opvoeding genoten en was hoogleraar 'christelijk sociaal denken', dus met de Bijbelse invloeden zat het wel goed – verlichtingsdenkers zouden zich bij sommige religieuze CDA-standpunten omdraaien in hun graf, maar soit. De herkenbaarheid die Balkenende had bij specifieke groepen had, heeft zeer waarschijnlijk bijgedragen aan zijn populariteit.

Balkenende heeft het Nederlandse volk keer op keer voor zich weten te winnen doordat hij een stabiele, betrouwbare uitstraling had in een turbulent politiek klimaat. Ondanks, of misschien wel dankzij, een gebrek aan heldere standpunten, sprak hij zelfs in een tijd van polarisering brede delen van de bevolking aan. Hoe cliché het ook mag zijn: Balkenende was gewoon de juiste man op het juiste tijdstip. ■

Bronnen:

Beckers, Frans. 2006. Vier jaar Balkenende. Amsterdam: Mets & Schilt.

Broer, Thijs en Max van Weezel. 2007. De geroepene – het wonderlijke premierschap van Jan Peter Balkenende. Amsterdam: Balans.

NOVA, "Nederland heeft minder waardering voor Balkenende", 19 december 2003, www.novatv.nl (bezoekt op 5 april 2010)